

JOGOM VAN HOZZÁ!

Önérvényesítő füzet
autizmussal élők számára

Autisták Országos Szövetsége
2010

Felelős kiadó:

**Autisták Országos Szövetsége,
Aura Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület.**

Nyomdai munkálatok: Prime Rate Kft.

Borítóterv és tipográfia: Luncz Gabriella

A kiadványt szerkesztette: Kiss Andrea

Szakmailag lektorálta: Horvát Krisztina

Illusztrálta: Solt Anna

Kiadta: Autisták Országos Szövetsége

Készült: 800 példányban

A kiadvány megjelenését a Fővárosi Szociális Közalapítvány
támogatta.

ISBN 978-963-88590-3-7

ELŐSZÓ

Gyakran használjuk azt a kifejezést, **jogom van**.

Mit jelent az, hogy jogom van?

Mihez van joga minden embernek?

Mihez van jogod Neked?

Ebben szeretnénk Neked segíteni ezzel a kiadvánnyal.

Jogod van ahhoz, hogy ismerd jogaidat!

MI A JOG?

Az **emberi jog** minden embernek születésétől fogva jár. Minden ember rendelkezik jogokkal.

Jogokkal rendelkezni azt jelenti:

Jogod van dolgokat megtenni.

Jogod van dolgokat elvárni.

A jogokkal kötelességek is járnak.

Kötelességünk mások jogait tiszteletben tartani.

Az emberi jogok minden embert megilletnek.

A jog nem jelent egyben lehetőséget is.

Jogunk van megválasztani lakóhelyünket, de általában nincs lehetőségünk arra, hogy kedvünk szerint költözzünk, ahova akarunk.

Jogunk van lakástulajdonhoz, de mégis mindenkinek saját lakása, mert például nincs elegendő pénze ahhoz, hogy lakást vegyen.

Jogunk van az egyedülléthez, de iskolában, munkahelyen ez általában nem oldható meg.

Jogunk van megválasztani, hol szeretnénk dolgozni, de lehet, hogy nem kapjuk meg a kiválasztott állást, mert ott éppen nincs szabad munkahely.

Jogunk van azt tanulni, ami érdekel bennünket, de lehet, hogy a képességeink ezt nem teszik lehetővé. Például hiába érdekel az orvostudomány, ha nem sikerül az érettségi vizsga, nem tanulhatunk az orvosegyetemen.

Jogunk van elmondani véleményünket, de bajba kerülhetünk, ha idegenekről hangosan mondunk véleményt, vagy főnökünket szidjuk.

A jogérvényesítésnek szabályai, korlátai vannak.

Legfontosabb jogaink:

Jog az élethez

Ez azt jelenti, mindenkinek joga van élni. Minden ember élete egyformán fontos.

Jog a biztonsághoz

Mindenkinek joga, hogy szabadon és biztonságban éljen.

Jog a mozgásszabadsághoz

Mindenkinek joga van eldönteni, hol szeretne élni, lakni.

Jog a tulajdonhoz

Mindenkinek lehet saját lakása, lehetnek személyes tárgyai.

Jog a magánélethez

Mindenkinek joga, hogy egyedül legyen, ha szeretne. Mindenkinek joga, hogy ne fogadjon látogatót, ha nincs hozzá kedve.

Mindenkinek joga, hogy ne szóljanak bele az életébe.

Jog a törvény előtti egyenlőséghez

A törvény előtt mindenki egyenlő.

Jog az állampolgársághoz

Az állampolgárság azt jelenti, tagja vagy egy országnak.

Mindenkinek van irata, amely igazolja személyét és állampolgárságát.

Ez a *személyazonosító igazolvány*.

Jog a tanuláshoz

Mindenkinek joga van, hogy tanuljon.

Mindenkinek joga, hogy azt tanulja, ami érdekli.

Jog a munkához, a munkaválasztáshoz

Mindenki dolgozhat.

Mindenki megválaszthatja, hol szeretne dolgozni.

Jog a vélemény kimondásához

Jogunk, hogy elmondjuk, mit gondolunk.

Jogunk, hogy elmondjuk, mi a véleményünk.

Az embereknek kötelességeik is vannak.

Kötelességed a törvényt és a rendelkezéseket betartani.

A törvény szabályt jelent. Mindenkire vonatkozik.

A törvényt mindenkinek be kell tartani.

A törvény előtt mindenki ugyanolyan.

Kötelességed mások jogait tiszteletben tartani.

Kötelességeink még:

- Az írott és íratlan szabályok betartása
Mindent szabályok irányítanak.
Ezeket a szabályokat be kell tartani.
- Adózás
A fizetésből adót kell fizetni.
- Gyerekek taníttatása
Akinek van gyereke, azt iskolába kell járatnia.

Az autizmussal- és más fogyatékossgal élő embereknek egyéb jogaik is vannak.

Ezeket az **esélyegyenlőségi törvényben** írták le.

Ez a törvény segít abban, hogy Te is élhess a jogaiddal.

Például:

- a munkahelyeknek alkalmazniuk kell téged, ha el tudod végezni a munkát.
- egy üzletben segítenie kell neked az eladónak, ha kéred.
- hivatalokban, postán kérheted az ott dolgozók segítségét.
- orvosi rendelőkben, önkormányzati irodákban, pályaudvarokon olyan tábláknak is kint kell lenniük, amelyeket te is megértesz.

MI AZ ÖNÉRVÉNYESÍTÉS?

Az *önérvényesítés* felelősségvállalás a tetteidért, az életedért.

Azt jelenti, *jogod van* szabadon elmondani, amit gondolsz.

Jogod van kiállni magadért, szükségleteidért, jogaidért.

Az *önérvényesítő kötelessége* mindenkor tiszteletben tartani mások emberi méltóságát.

Be kell tartania a törvényeket, rendelkezéseket, az írott és íratlan szabályokat.

MIT TESZ, AKI ÖNÉRVÉNYESÍT?

Megmondja az embereknek, mit szeretne.
Saját maga irányítja az életét.

Megismeri a lehetőségeit, a jogait.
Figyel arra, hogy jogai érvényesítése hogyan érint másokat.
Az önérvényesítést meg lehet tanulni.
Sokszor együtt könnyebb tanulni, mint egyedül.
Létre lehet hozni **önérvényesítő csoportokat**.

MI A TÁMOGATOTT DÖNTÉSHOZATAL?

Aki önérvényesít, maga dönt az életéről.
Sokszor nehéz dönteni.
Ilyenkor segítségre van szükségünk.

Fontos, hogy felismerjük, segítséget kell kérnünk!

Az önállóság, a függetlenség, a szabad döntéshozatal nagyon fontos a fogyatékos embereknek.

Vannak, akik támogatnak a döntések meghozatalában.
Fontos, hogy megbízz abban, aki támogat.
Ehhez ismernünk kell egymást.
A támogatónak ismernie kell a másik érdeklődési körét, képességeit, nehézségeit.

Jogod van megválasztani a támogatódat.

A támogatójelöltnek *joga van* eldönteni, vállalja-e a feladatot vagy sem.

MI AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG?

Az esélyegyenlőség azt jelenti, hogy minden embernek képességeitől függetlenül egyforma esélyei vannak.

A hátrányos megkülönböztetés tilos.

A hátrányos megkülönböztetést **diszkrimináció**nak hívják.

Az autizmussal és fogyatékossgal élő személyeket segíteni kell, hogy gyakorolni tudják jogaikat.

Fontos a nők és férfiak közötti egyenlőség.

Fontos az akadálymentesítés.

Ez azt jelenti, az autista és a fogyatékos emberek ugyanúgy hozzájutnak mindenhez, mint a többi ember.

Az autizmussal- és más segítséggel élő gyermekeket és felnőtteket tisztelni kell.

Minden embert tisztelni kell!

Mit tehetsz, ha sértik a jogaidat?

Mit tehetsz, ha bántanak?

Ha úgy érzed, valaki bánt, vagy sérti a jogaidat, *jogod van segítséget kérni!*

Ezt a családon, barátaidon kívül másoktól is kérheted.

Szólhatsz egy melletted elhaladó idegennek, szólhatsz egy rendőrnek.

Kérj segítséget a támogatódtól!

Mondd el neki, mi történt. Beszélj az érzéseidről.
Beszéljétek meg, mit tegyetek.

Jogod van panaszt tenni.
Ezt teheted szóban, de le is írhatod.

Vannak hivatalok, amelyeknek az a feladatuk, hogy meghallgassák, orvosolják ezeket a panaszokat.
(a kiadvány végén találod címüket, telefonszámukat)

Fontos, hogy kiálljunk ÖNMAGUNKÉRT!

AUTIZMUSSAL – ÉS MÁS FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐKET SEGÍTŐ TÖRVÉNYEK, RENDELETEK

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

1948. december 10-én fogadták el az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát.

Ebben vannak azok a jogok, amelyek **megilletnek minden embert**.

Magyar Köztársaság Alkotmánya

A Magyar Köztársaság alaptörvénye, a legmagasabb szintű törvény.

Az Országgyűlés az Alkotmányban szabályozza az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit.

Alapvető emberi és állampolgári jogok

3 fő részből áll:

Polgári jogok

1. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.
2. A szabadsághoz és a személyes biztonsághoz
3. Lakóhelye szabad megválasztásához, tulajdonhoz.
4. Személyiségi jogai, személyes adatai védelméhez, magánélethez.
5. Véleménye kinyilvánításához, szabad sajtóhoz.
6. A gondolat-, a lelkiismeret-, és a vallásszabadsághoz.
7. A tanuláshoz.

Politikai jogok

1. választójog
2. az egyenlőséghez való jog
3. az állampolgársághoz való jog

Gazdasági, szociális és kulturális alapjogok

1. a munkához való jog
2. jog a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához
3. sztrájkjog
4. a pihenéshez való jog
5. az egészséghez való jog
6. a művelődéshez való jog
7. a szociális biztonsághoz való jog

Alapvető köteleességek

1. A jogszabályok betartása
2. Közterhekhez való hozzájárulás - adók formájában
3. Gondoskodni a kiskorúak oktatásáról

AUTIZMUSSEL ÉLŐK, FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK JOGAIT ÉRINTŐ EGYEZMÉNYEK, SZERZŐDÉSEK

ENSZ Konvenció

Az ENSZ Fogyatékos-sággal Élő Személyek Jogairól Szóló Egyezménye (2006. december 13.) Magyarország elsőik között csatlakozott és vállalta, elfogadja és betartja, amit az egyezményben leírtak.

- Törvény előtti egyenlőség.
- A törvény előtt mindenki egyenlő.

Az autista és fogyatékos embereket az ENSZ konvenciója szerint a törvény előtt felelős személyként kell elismerni.

Értelmi Fogyatékos Személyek Jogainak Deklarációja (1971)

Az ENSZ Közgyűlés 1971. december 20-án fogadta el. Az értelmi fogyatékos személyeknek joguk van a megfelelő orvosi ellátáshoz és fizikai kezeléshez, és olyan oktatáshoz, képzéshez, rehabilitációhoz és tanácsadáshoz, ami lehetővé teszi számukra képességeik, készségeik maximális fejlesztését.

Európai Szociális Karta (1961)

15. Cikk – Az autista vagy fogyatékos személyek szakmai képzéshez, rehabilitációhoz és a társadalomba történő újra beilleszkedéshez való joga.

Római Szerződés (1957)

Az Európai Közösség Alapító Szerződése.

13. cikkely: Az Európai Intézmények megfelelő eszközökkel küzdenek a nemi, faji vagy nemzetiségi, vallási vagy meggyőződésbeli, fogyatékoságból adódó vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés ellen.

Az Európai Unió Alapjogi Kartája (2000)

III. Fejezet, Egyenlőség

21. cikk A megkülönböztetés tilalma: Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulaj-

donság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, tulajdon, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés.

26. cikk A fogyatékosággal élő személyek beilleszkedése: Az Unió elismeri, és tiszteletben tartja a fogyatékosággal élő személyek jogát ahhoz, hogy olyan intézkedéseket hozzanak rájuk nézve, amelyek célja önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük és a közösség életében való részvételük biztosítása.

Maastrichti Szerződés (1992)

6. cikk: (1) Az Unió a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása és a jogállamiság elvein alapul, amely alapelvek közösek a tagállamokban.

AZ AUTISTÁK ÉS MÁS FOGYATÉKKAL ÉLŐK SZOCIÁLIS JUTTATÁSOKAT KAPHATNAK

A szociális juttatás azt jelenti, azoknak, akik nem tudnak dolgozni, fizetés helyett vagy kiegészítésül fizetés mellett az állam pénzt ad.

Az ilyen juttatások többfélék lehetnek:

- emelt családi pótlék

akinek gyereke van, családi pótlékot kap az államtól, akinek autizmussal vagy más fogyatékosággal élő gyermeke van, nagyobb családi pótlékot kap

- rokkant járadék

aki elmúlt 18 éves, és nem tud dolgozni, az ezt kapja

- rokkant nyugdíj

aki már dolgozott életében, de idős kor előtt nyugdíjba kell mennie, vagy munkaképességét legalább 67 %-ban elvesztette, azt leszázalékolják, és rokkantnyugdíjat kap

- utazási kedvezmény

ingyen utazhat a BKV-n, 90 %-kal olcsóbban utazhat a vasúton az, aki emelt összegű családi pótlékot kap, vagy súlyos fogyatékossgot igazoló dokumentuma van. Ugyanilyen kedvezményeket kaphat vele utazó egyik családtagja is.

A súlyos fogyatékossg igazolásához nyomtatvány a Magyar Államkincstártól kérhető.

- fogyatékossgai támogatás

súlyosan fogyatékos személy részére az esélyegyenlőséget elősegítő, havi rendszerességgel járó pénzbeli juttatás

JOGSZABÁLYOK

• Fogyatékos személyek jogai és esélyegyenlőségük biztosítása

Ez a 1998. évi 26. (XXVI.) törvény.

• Törvény az egyenlő bánásmódról, és az esélyegyenlőség biztosításáról

Ez a 2003. évi 125. (CXXV.) törvény.

- **Új Országos Fogytékosügyi Program**

Ez a 10/2006. országgyűlési határozat.

- **Munka Törvénykönyve**

Ez az 1992. évi 22. (XXII.) törvény.

FOGLALKOZTATÁSI TÖRVÉNY

- A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
1991. évi 4. (IV.) Törvény
- A foglalkoztatást elősegítő támogatásokról, valamint a Munkaerőpiaci Alapból foglalkoztatási válsághelyzetek kezelésére nyújtható támogatásról
6/1996. Munkaügyi Minisztérium rendelete

MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰ SZEMÉLYEKET FOGLALKOZTATÓ MUNKÁLTATÓKRA VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

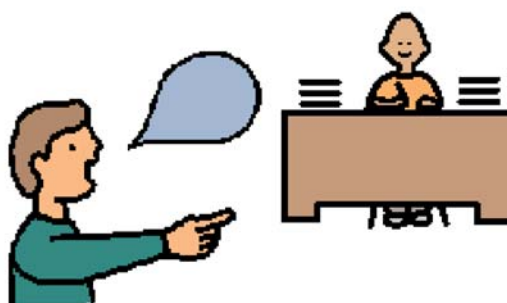
- A rehabilitációs akkreditációs eljárás és követelményrendszer szabályairól
14/2005. Szociális és Munkaügyi Minisztérium rendelete
- A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatás megállapításának részletes szabályairól
15/2005. Szociális és Munkaügyi Minisztérium rendelete
- A rehabilitációs akkreditációs díjról
26/2005. Szociális és Munkaügyi Minisztérium rendelete

- A megváltozott képességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjának, továbbá az akkreditált munkáltatók ellenőrzésének szabályairól
176/2005. Kormányrendelet
- A megváltozott képességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásról
177/2005. Kormányrendelet

PÉLDÁK HELYZETEKRE

- *Ha egy eladó a boltban nem figyel rád, amikor vásárolni szeretnél,*
- Ha nehézséget jelent,
 - hogy egy boltban felhívd magadra az eladó figyelmét,
 - hogy eldöntsd, mit szeretnél, hogy kiválaszd a megfelelő árut,
 - hogy megtaláld a próbafülkét,
 - hogy leolvasd az árucímkéről az információkat,
 - hogy információt szerezz a kapható árucikkekről, szólítsd meg az eladót, bátran kérj segítséget.
- Ha
 - ügyintézés közben nem értesz valamit,
 - nem tudod egyedül kitölteni az űrlapot,
 - nem világos, mit kell tenned az ügyfélszolgálatnál, a hivatalban, az irodában, ahol ügyeidet intézed, szólítsd meg az itt dolgozót, kérd meg, hogy segítsen!

Jogod van szólni.

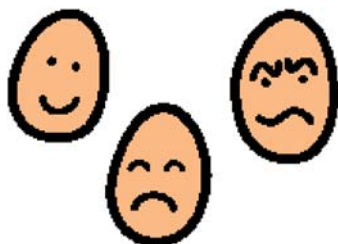
- *Ha valaki olyan dologról beszél neked, amit Te nem értesz,*
- Ha valakivel beszélgetsz, és
 - túl gyorsan beszél hozzád, vagy
 - túl sokat beszél hozzád,
 - olyan szavakat használ, melyeket nem értesz, mondd meg neki, hogy „Nem értelek”, vagy „Nem értem, amit mond”

**Jogod van azt mondani:
„Nem értem, amit mondasz”!**

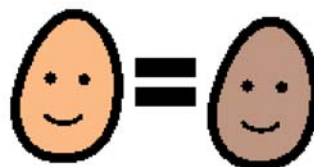
- *Ha valaki olyat tesz, ami neked nem tetszik,*
- *Ha valakit melléd ültetnek egy asztalnál, vagy valakivel egy szobába kerülsz egy táborban, és nem szeretnél vele együtt lenni,*
- *Ha valakivel nehezen jössz ki, de vele együtt kell tanulnod, vagy dolgoznod*
Szólj, hogy szeretnél máshova ülni, mással egy szobába kerülni, mással együtt tanulni, vagy dolgozni, ha lehetséges

**Jogod van arra, hogy
elmondd érzéseidet.**

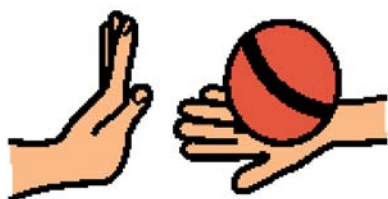
- *Ha valaki nem tisztel, csúnyán beszél veled,*
- *Előfordul, hogy az emberek nem kedvesek, sőt, olykor durván szólnak egymáshoz. Az is lehet, hogy bántó megjegyzéseket tesznek ránk. Ha ez nyilvánosan történik, egy szolgáltató, vagy hivatal alkalmazottja teszi, kérheted, hogy beszéljenek veled/rólad tisztelettel.*

**Jogod van arra, hogy kérd,
tiszteljenek, másokkal
egyenrangúként kezeljenek**

Lehet azonban, hogy nem minden esetben érdemes vitába szállni idegen emberekkel, pl. buszon, utcán, boltban.

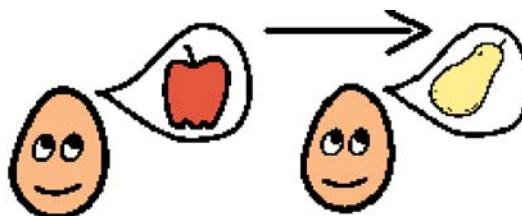
- Nem kell minden kérést teljesítened. Előfordulhat, hogy valaki olyasmit kér Tőled, amit te nem akarsz. Ilyenkor

Jogod van arra, hogy neet mondj,
és nem is muszáj megmagyaráznod döntésedet.

- Gyakran kell véleményt alkotnunk dolgokról, vagy más személyekről. Idővel véleményünk alakul, akár meg is változhat. Ha valakiről, valamiről egyszer véleményt mondtál, és már másképp gondolod,

Jogod van arra, hogy megváltoztasd a véleményed.

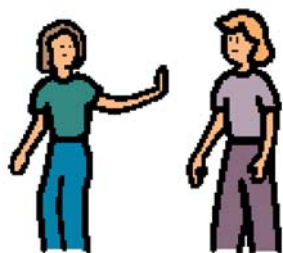

- Ha valaki kérdez tőled valamit, amire nem tudsz felelni,

Jogod van arra, hogy azt mondd: „Nem tudom”!

- Sokszor zavar minket mások jelenléte, magányra vágyunk.
- Ha szeretnél egyedül lenni, a megfelelő helyen (pl. otthon, szabadidőben) megkérhetsz másokat, hogy hagyjanak kis időre magadra.

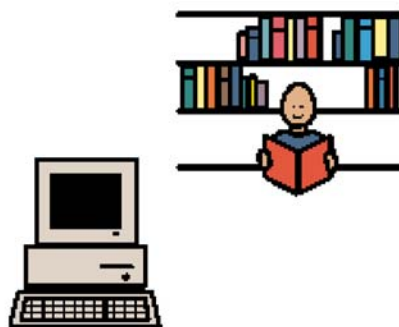
Jogod van arra, hogy egyedül légy.

- Sokféle dolog érdekel bennünket, olykor információkra vágyunk.
- Ha kíváncsi vagy valamire

Jogod van információt kapni.

Jogod van arra, hogy kérdezz és felvilágosítást kapj.

Jogod van a TV-ből, rádióból, könyvekből, internetről információt szerezni.

- Gyakran kapunk jó tanácsokat a környezetünkben élő, dolgozó emberektől. De néha ez terhes számunkra.
- Ha más akarja megmondani neked, mit vegyél fel, mivel töltsd a szabadidődöt, de inkább egyedül szeretnél határozni, megmondhatod, hogy „Köszönöm, de inkább más-képp szeretném”
- Ha más akarja megmondani neked, mit tegyél

**Jogod van arra, hogy
önállóan dönts.**

- Szabadidőnket tölthetjük szórakozással, tanulással, művelődéssel, sporttal, pihenéssel, és egyéb dolgokkal. Önállóan, vagy családdunkkal, barátainkkal közösen dönthetünk erről.
- Ha szeretnél elmenni színházba, vagy múzeumba,

**Jogod van hozzá, hogy
művelődj.**

- Egy zsúfolt állomáson eligazodni, vagy egy nagy rendelőintézetben az orvost megtalálni, sokunknak nehéz feladat.
- Ha pályaudvaron vagy orvosi rendelőben segítségre szorulsz, keresd meg az állomáson az információt, vagy a rendelőben, kórházban a betegirányítót, és kérdezz!

információ

**Jogod van arra, hogy
segítséget kérj.**

**Jogod van arra, hogy
segítséget kapj.**

- Mindannyian elkövetünk hibákat tanulás, munka közben, és magánéletünkben is.
- Ha rosszul végzel el egy feladatot, ha hibázol valamiben, vagy rossz döntést hozol, esetleg kijavíthatod.
- Ha nincs mód a javításra, akkor is megtanulhatod, hogyan kellett volna jól csinálni, és legközelebb már tudni fogod a helyes megoldást.

**Jogod van arra, hogy hibázz, tévedj,
de viselned kell következményeit!**

Fordulhatsz azokhoz az intézményekhez, szervezetekhez, akiknek az a feladatuk, hogy Neked és másoknak jogsértő esetekben segítsenek.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Írhatsz nekik levelet

Cím: 1024 Budapest, Margit krt. 85.

Felhívhatod Őket

Telefonszám: 06-1-336-7843

Küldhetsz e-mailt

E-mail cím: ebh@egyenlobanasmod.hu

Állampolgári jogok országgyűlési biztosa - Ombudsman

Cím: Országgyűlési Biztosok Hivatala

1387 Budapest, PF. 40.

Telefonszám: 06-1-475-7100

E-mail cím: panasz@obh.hu

Vannak civil szervezetek, akik képviselik az érdekeidet, kiállnak az autista emberekért:

Fordulhatsz hozzájuk bizalommal segítségért!

Autizmus Alapítvány

Cím: 1089 Budapest, Delej u. 24-26.

Telefonszám: 06-1-314-2859; 06-1-210-4364

Honlap: www.autizmus.hu

E-mail cím: autizmus@autizmus.hu

Autisták Országos Szövetsége

Cím: 1053 Budapest, Fejér György utca 10. I. em. 3/a.;
23-as csengő

Telefonszám: 06-40-200-821 vagy 06-1-354-1073

Honlap: www.esoember.hu

E-mail cím: info@esoember.hu

Aura Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület

Cím: 1112 Budapest, Nagyszalonta u. 45.

Telefonszám: 06-70-428-2686

Honlap: www.auraegyesulet.hu

E-mail cím: auraegyesulet@gmail.com

Kézenfogva Összefogás A Fogyatékosokért Alapítvány

Cím: 1093 Budapest Lónyai utca 19.

Telefonszám: 06-1-215-5213

Honlap: www.kezenfogva.hu

E-mail cím: kezenfogva@kezenfogva.hu

Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége

Cím: 1093 Budapest, Lónyai utca 17. I. em. 1.
11-es csengő

Telefonszám: 06-1-411-1356

Honlap: www.efoesz.hu

E-mail cím: efoesz@efoesz.hu

HASZNOS HONLAPOK, AHOL JOGAIDRÓL OLVASHATSZ:

jog.lap.hu

www.magyarország.hu

www.complex.hu

www.torveny.net

www.jogiforum.hu

www.kozlonyok.hu

www.fogyatekosugy.hu

www.szmm.gov.hu

www.orszi.hu

www.fogyatekos.hu

